

Nr 151.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd); given Stockholms slott den 20 februari 1931.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

G U S T A F   A D O L F .

Carl Ekman.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 20 februari 1931.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för försvarsdepartementet, statsministern Ekman anmäler fråga om ändrade bestämmelser rörande understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd) samt anför:

Enligt förordning den 1 juni 1912 kunna värnpliktigs hustru och barn under den tid, den värnpliktige fullgör honom åliggande värnpliktstjänstgöring i fredstid, erhålla understöd av statsmedel (familjeunderstöd), därest

Gällande bestämmelser.

Bihang till riksdagens protokoll 1931. 1 saml. 132 häft. (Nr 151.)

417 81

understöd är nödvändigt för deras uppehälle. Understödet utgår med visst belopp för varje dag, som den värnpliktige äger tillgodoräkna sig såsom tjänstgöringsdag, in- och utryckningsdagar inbegripna. Själva beloppet växlar med hänsyn till familjens sammansättning och hustruns arbetsförmåga.

Sedan år 1917 hava enligt särskilda kungörelser utgått vissa tillägg till de i 1912 års förordning angivna understödsbeloppen. Inräknas dessa tillägg, utgå understöden med följande belopp för dag räknat:

till arbetsför hustru och ett barn	kr. 1: 35
» » » » två eller flera barn	» 1: 75
» mindre arbetsför hustru	» 1: 35
» » » » och ett barn	» 1: 75
» » » » » två eller flera barn	» 2: 20
» ett barn, om fadern är änkring eller frånskild	» 1: 35
» två eller flera barn, om fadern är änkring eller frånskild	» 1: 75

Utom äktenskap födda barn äro berättigade till understöd i likhet med inom äktenskap födda. Till arbetsför hustru utan barn utgår intet understöd. Den värnpliktige skall själv bidra till understödet med $\frac{1}{5}$ av det honom tillkommande penningbidraget.

I enlighet med de närmare föreskrifter rörande tillämpningen av ifrågasvarande förordning, som äro meddelade i förordning den 10 juni 1912 (med senare ändringar), skall ansökan om familjeunderstöd göras av den värnpliktige. Därvid skola lämnas vissa uppgifter enligt fastställt formulär, och å detta skola tecknas vissa intyg av präst i den församling, där den värnpliktige är kyrkoskriven, samt å landet av kommunalnämndens ordförande och i stad av fattigvårdsstyrelsens ordförande eller motsvarande myndighet. Ansökningen skall ställas till länsstyrelsen i det län, där den värnpliktige är kyrkoskriven, resp. överståthållarämbetet, men ingivas eller insändas till chefen för det regemente (kår, detachment) eller till beväringbefälhavaren vid den flottans station, där den värnpliktige skall fullgöra sin tjänstgöring. Ansökning må ej göras tidigare än en månad före bestämd inryckningsdag och i regel ej senare än $2\frac{1}{2}$ månader efter nämnda dag. Chef eller befälhavare översänder ansökningshandlingarna till länsstyrelsen (överståthållarämbetet), som prövar, huruvida och till vilket belopp för dag understöd skall utgå, samt bestämmer till vem det skall utbetalas (den värnpliktiges hustru eller annan person, som har vårdnaden om hans barn). Utbetalningen sker genom vederbörande militära befälhavares försorg medelst postanvisning. Då ansökning om familjeunderstöd gjorts, låter nämnde chef eller befälhavare innehålla $\frac{1}{5}$ av det sökanden tillkommande penningbidraget. Har sådant innehållande ej kunnat ske under tjänstgöringstiden, minskas familjeunderstödet med motsvarande belopp.

I berättelsen om granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden $\frac{1}{7}$ 1927— $\frac{30}{6}$ 1928 anförde riks-

dagens revisorer rörande lantförsvarets anslag till understöd åt vissa värnpliktigas familjer bl. a. följande.

»För att något närmare belysa utgifterna å ifrågavarande anslag vilja revisorerna meddela följande uppgifter angående utbetalta familjeunderstöd vid vissa truppförband under budgetåret 1927/1928

Kronobergs regemente	kronor	3,370: 35
Hallands regemente	»	3,302: 70
Norra skånska infanteriregementet	»	5,609: 50
Södra skånska infanteriregementet	»	8,713: 85
Vendes artilleriregemente	»	3,642: 95
Jönköpings-Kalmar regemente	»	1,763: 20
Smålands artilleriregemente	»	3,921: 45
Skaraborgs regemente	»	3,948: 60
Bohusläns regemente	»	6,669: 70
Svea livgarde	»	5,676: 35
Göta livgarde	»	7,392: 90
Dalregementet	»	6,092: 35
Hälsinge regemente	»	10,271: 85
Västerbottens regemente	»	2,932: 95
Jämtlands fältjägarregemente	»	5,242: —
Västernorrlands regemente	»	6,544: 80
Norrbottens regemente	»	5,161: 10

Det har förefallit revisorerna, som jämväl tagit del av vissa länsstyrelser beslut angående understöd åt värnpliktigas familjer, som om vid avgörande av frågan, huruvida behov av understöd föreligger, olika principer följas av de olika länsstyrelserna. Detta förhållande kan i viss mån vara orsaken till att, såsom av ovanstående sammanställning framgår, vid truppförband av ungefär samma storlek beloppen av utbetalta understöd variera högst betydligt. Revisorerna anse det önskvärt, att åtgärder vidtagas för ernående av en någorlunda enhetlig tillämpning av förevarande bestämmelser.»

Med anledning av dessa uttalanden från statsrevisorernas sida anförde 1929 års riksdag i till Konungen ställd skrivelse nr 4 A rörande anslaget till familjeunderstöd bl. a. följande.

1929 års
riksdag.

»Vad riksdagens revisorer anfört i fråga om förevarande anslags användning, synes riksdagen tala för att en undersökning bör ske, i vad mån olika principer vid understödets utbetalning vinna tillämpning. Det torde därvid jämväl böra tagas i övervägande, huruvida icke beträffande styrkandet av understödsbehovet och försörjningsskyldigheten kompletterande bestämmelser böra meddelas. Av de intyg, som i sådant hänseende nu skola lämnas av vederbörande kommunala myndigheter, torde nämligen icke alltid med full säkerhet framgå, att anledning verkligen föreligger för statsverket att bidra till underhållet av den värnpliktiges anhöriga under tid, han fullgör värnpliktstjänstgöring. Jämväl torde böra övervägas, om icke i de fall, då en värnpliktig har viss försörjningsskyldighet enligt träffat avtal, understödet bör utgå endast med så högt belopp, som skulle hava tillkommit den underhållsberättigade, därest försörjningsskyldighet fullgjorts i enlighet med avtalet.»

Utredning
inom försvarsdeparte-
mentet.

Över riksdagens skrivelse i nu anförda del infordrades yttranden från överståthållarämbetet samt länsstyrelserna, därvid tillika begärdes upplysning 1) rörande antalet till vederbörande myndighet under 1929 överlämnade ansökningar om familjeunderstöd; 2) hur många av dessa ansökningar som avsett understöd till barn utom äktenskap; 3) hur många av ansökningarna som beviljats resp. avslagits samt hur många som avslagits på den grund, att behov av understöd ej ansetts föreligga; 4) huruvida vid behovsprövningen viss norm tillämpades samt i så fall vilken; 5) huruvida de uppgifter, som lämnades enligt det fastställda ansökningsformuläret, i allmänhet vore tillfyllest samt, därest så ej vore fallet, vilka ytterligare uppgifter som kunde anses önskvärda; 6) huruvida det enligt myndighetens erfarenhet i någon större utsträckning förekomme, att där värnpliktig lämnade underhållsbidrag enligt avtal eller utslag, beviljat familjeunderstöd överstege det avtalade eller utdömda underhållsbidraget; samt 7) huruvida bestämmelserna rörande familjeunderstöd i något hittills ej berört avseende enligt myndighetens uppfattning vore i behov av revision.

Jämväl från chefen för generalstaben och statens fattigvårdsinspektör infordrades yttranden.

Sedermåra verkställdes inom försvarsdepartementet genom särskilt tillkallad person utredning i ärendet. Resultatet av utredningen sammanfattades i en promemoria rörande ändrade bestämmelser om familjeunderstöd vid värnpliktstjänstgöring. Vid promemorian voro fogade utkast dels till ändrad lydelse av §§ 1 och 2 i den grundläggande förordningen av den 1 juni 1912, dels till ändrad lydelse av §§ 1, 4 och 8 i tillämpningsförordningen den 10 juni 1912, dels ock till nytt formulär för ansökan om familjeunderstöd.

Promemorian jämte därvid fogade utkast till författningsändringar och nytt ansökningsformulär remitterades för yttrande till överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser, statens fattigvårdsinspektör, arméförvaltningen, marinförvaltningen, flygstyrelsen, chefen för generalstaben, chefen för marin-staben, samtliga arméfördelningschefer, militärbefälhavaren för övre Norrland, militärbefälhavaren på Gotland, stationsbefälhavarna vid flottans station i Stockholm och vid flottans station i Karlskrona samt chefen för kustartilleriet. Sedan de begärda yttrandena inkommit, anbefalldes jämväl socialstyrelsen att avgiva yttrande i ärendet.

Innan jag ingår på en närmare redogörelse för resultaten av den verkställda utredningen, torde jag få lämna vissa uppgifter rörande de under 1929 gjorda ansökningarna om familjeunderstöd. Uppgifterna, vilka grunda sig på meddelanden från överståthållarämbetet och länsstyrelserna, hava sammanförts i följande uppställning:

Ansökningar om familjeunderstöd 1929:

Myndighet till vilken ansökningen överlämnats	Antal inkomna ansökningar	Avseende barn utom äktenskap	Beviljade	Avslagna	
				enär behov ej ansetts föreligga	på annan grund
Överståthållarämbetet.....	202	91	166	13	23
Länsstyrelsen i Stockholms län...	122	48	108	—	14
» » Uppsala » ...	86	32	84	1	1
» » Södermanlands » ...	72	27	65	1	6
» » Östergötlands » ...	171	73	143	19	9
» » Jönköpings » ...	70	17	60	1	9
» » Kronobergs » ...	45	13	36	4	5
» » Kalmar » ...	116	32	109	2	5
» » Gotlands » ...	36	12	36	—	—
» » Blekinge » ...	60	19	57	2	1
» » Kristianstads » ...	149	65	140	3	6
» » Malmöhus » ...	299	144	290	2	7
» » Hallands » ...	54	12	47	1	6
» » Göteborgs och Bohus » ...	207	77	192	11	¹⁾ 4
» » Älvsborgs » ...	102	26	93	3	²⁾ 6
» » Skaraborgs » ...	79	24	76	—	3
» » Värmlands » ...	155	47	139	—	16
» » Örebro » ...	105	44	87	—	18
» » Västmanlands » ...	82	33	78	—	4
» » Kopparbergs » ...	147	42	135	—	12
» » Gävleborgs » ...	246	116	231	—	15
» » Västernorrlands » ...	³⁾ 136	35	114	—	⁴⁾ 22
» » Jämtlands » ...	⁵⁾ 53	19	47	1	⁶⁾ 5
» » Västerbottens » ...	81	16	66	—	15
» » Norrbottens » ...	103	15	71	4	28
	2,978	1,078	2,670	68	240

¹⁾ Därav en återkallad.

²⁾ » två återkallade.

³⁾ Därutöver två ansökningar, som överlämnats till annan länsstyrelse för prövning, samt en, som ej prövats vid årets utgång.

⁴⁾ Därav två, som återkallats.

⁵⁾ Därutöver tre, som överlämnats till annan länsstyrelse för prövning.

⁶⁾ Därav en, som ej fullföljts.

Härefter anhåller jag att få till behandling i tur och ordning upptaga de i riksdagens skrivelse berörda spörsmålen, därvid jag till en början torde få sysselsätta mig med frågan om behovsprövningen samt möjligheterna att i detta avseende åstadkomma en mer enhetlig tillämpning.

I riksdags-
skrivelsen
berörda
spörsmål,
Behovs-
prövningen.

Såsom förut nämnts, begärdes vid remissen av riksdagsskrivelsen till överståthållarämbetet samt länsstyrelserna uppgift, huruvida viss norm tillämpades vid behovsprövningen.

Yttranden
över riksdags-
skrivelsen.

På denna fråga svarade *flertalet myndigheter* nekande. Vissa av dem uppgåvo, att något behov av sådan norm ej varit för handen, då det beträffande de allra flesta ansökningarna varit alldeles klart, att behov av understöd föreläge. Andra myndigheter förklarade, att de vid fall av tvekan angående behovet plägade remittera ansökningshandlingarna till vederbörande magistrat eller landsfiskal för närmare utredning.

Åtskilliga myndigheter angåvo sig emellertid följa vissa mera schematiska

regler. *Överståthållarämbetet* upplyste sålunda, att understöd icke plägade beviljas, då sökandens senast taxerade inkomst uppgått till ett belopp av 3,500 kronor eller mera och sökanden, enligt vad handlingarna visade, under det år värnpliktstjänstgöringen påginge i övrigt haft förvärvsarbete av beskaffenhet att böra tillföra sökanden motsvarande inkomst. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* uppgav sig följa den normen, att ansökningar, där faderns (makens) eller föräldrarnas (makarnas) sammanlagda inkomst understigit 2,500 kronor, beviljades; därvid lades uppgifterna i ansökningsformuläret till grund för inkomstberäkningen. *Länsstyrelsen i Blekinge län* anförde: Först och främst brukade ägare av jordbruksfastighet till några tusen kronors taxeringsvärde ej tillerkännas familjeunderstöd, även om beskattningsbar inkomst saknades. Ej heller beviljades i allmänhet understöd, om hustrun själv vore inkomstbeskattad eller mannens avlöningsförmåner helt eller delvis utginge även under värnpliktstjänstgöringen. Slutligen plägade en inkomstgräns av 2,000 kronor och enahanda kapitalgräns upprätthållas, såvitt ej stor barnskara förefunnes. *Länsstyrelsen i Malmöhus län*: Om den värnpliktige själv eller tillsammans med sin hustru haft en månatlig inkomst av omkring 200 kronor eller därutöver, avsloges i regel ansökningen. Likaså om sökanden vore t. ex. folkskollärare eller däremot svarande befattningshavare i statlig eller kommunal tjänst och den värnpliktiges arbetsförhållanden sålunda kunde antagas vara av mera stadigvarande beskaffenhet, vari värnpliktstjänstgöringen åstadkomme ett blott tillfälligt avbrott. *Länsstyrelsen i Hallands län*: I de fall, då den värnpliktiges taxerade inkomst uppgått till cirka 1,500 kronor, plägade ansökningen remitteras till magistrat eller landsfiskal för utredning angående behovet. Sådan remiss plägade ock ske, om den värnpliktige vore fastighetsägare. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* förklarade sig taga hänsyn till samtliga uppgifter i ansökningsformuläret och särskilt därtill, att sökandens taxerade inkomstbelopp ej överstigit 3,000 kronor. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län*: Därest den värnpliktiges taxerade inkomst icke överstigit 1,800 kronor samt han saknat förmögenhet eller icke varit ägare av fast egendom, hade länsstyrelsen utan vidare ansett, att behov av familjeunderstöd förelagat. Vid högre inkomst än den nämnda eller då förmögenhet förefunnits eller den värnpliktige ägt fastighet, hade länsstyrelsen genom vederbörande fattigvårdsmyndighet låtit undersöka, huruvida behov av familjeunderstöd vore för handen. Detta förfaringsätt hade även tillämpats, då hustrun haft egen inkomst till belopp, som kunnat antagas vara tillräckligt för familjens uppehälle under värnpliktstjänstgöringen. Fattigvårdsmyndighetens utlåtande hade i regel varit grundläggande för länsstyrelsens beslut. *Länsstyrelsen i Skaraborgs län*: Samtliga de värnpliktiga, som under år 1929 gjort ansökningar om familjeunderstöd, hade befunnit sig i så svag ekonomisk ställning, att länsstyrelsen icke i något fall haft anledning till tvekan, huruvida understöd av ekonomiska skäl borde vägras vederbörande. Tidigare hade länsstyrelsen, då sökanden haft inkomst av minst 3,000 kronor, ansett sig böra mera ingående undersöka behovet av understöd. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* slutligen uttalade: Värnpliktig, vars taxerade inkomst senaste året överstigit 3,000 kronor, plägade ej anses vara i behov av understöd. Vidare brukade värnpliktig, som själv dreve jordbruk av ej alltför obetydlig beskaffenhet eller som bodde hemma hos fader, vilken dreve dylikt jordbruk, uteslutas från understöd, även om han ej taxerats för nämnda inkomst.

Länsstyrelserna i Östergötlands, Jönköpings, Gotlands, Örebro, Västernorrlands och Norrbottens län förklarade sig anse önskligt, att närmare direktiv meddelades med avseende å behovsprövningen. Förstnämnda länsstyrelse uttalade, att bestämmelse borde meddelas därom, att makarnas (föräldrarnas)

sammanlagda inkomst vid tiden för den värnpliktiges inryckning till tjänstgöring icke finge överstiga visst angivet belopp. *Länsstyrelsen i Gotlands län* fann bestämmelserna i kungörelsen den 29 juni 1926 om statsbidrag för lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader kunna utgöra viss ledning med avseende å direktiven för behovsprövningen. *Länsstyrelsen i Örebro län* slutligen ansåg bestämmelse kunna meddelas därom, att understöd ej skulle anses behövt, då sökandens årsinkomst överstege visst belopp.

Länsstyrelsen i Stockholms län anförde i sitt yttrande, att någon viss norm vid behovsprövningen icke kunnat tillämpas på grund av de starkt skiftande förhållandena inom länet. Individuell prövning i varje särskilt fall måste äga rum med hänsynstagande till samtliga i ärendet förebrogta omständigheter. Jämväl *länsstyrelsen i Västernorrlands län* framhöll nödvändigheten av en undersökning i varje särskilt fall.

I den omnämnda *promemorian* anfördes beträffande förevarande spörsmål: Promemorian.

»De avgivna yttrandena giva onekligen en ganska brokig bild av understödsförfattningarnas tillämpning. Måhända är det icke fullt riktigt att påstå, att olika principer komma till uttryck vid tillämpningen. Ty samtliga myndigheter måste ju grunda sina avgöranden på den i gällande författning fastslagna principen, att understöd ej skall beviljas, med mindre sådant är nödvändigt för familjens uppehälle. Själva utgångspunkten eller grundvalen för bedömandet är sålunda alltid gemensam. Men ofrånkomligt synes vara, att i viss mån olika metoder och normer komma till användning vid behovsprövningen och att på denna grund avgörandena bli olika hos olika myndigheter i en utsträckning, som icke motsvaras av olikheter i de givna förutsättningarna.

I viss mån torde ett sådant förhållande vara oundvikligt, så länge man nöjer sig med att fastslå de materiella villkoren för understöds beviljande genom en bestämmelse av den allmänna innebörd, som ovan angivits. Vid avgörandet av frågan, om i ett visst föreliggande fall understöd är nödvändigt för familjens uppehälle, måste nämligen ett flertal synpunkter tagas i betraktande, och avvägningen mellan dessa olika, var för sig berättigade synpunkter kan aldrig förutsättas komma att ske fullt ensartat hos olika myndigheter.

Det kan då ifrågasättas, om man icke borde utbyta den nu gällande regeln för understöds utgående mot andra, mera specialiserade. En dylik åtgärd synes emellertid icke vara att förorda och torde knappast vara av riksdagen åsyftad. De förhållanden, som konstituera understödsbehovet, äro synnerligen skiftande. I första hand har man naturligen att taga hänsyn till den värnpliktiges inkomst- och förmögenhetsförhållanden. Men en relativt hög inkomst under tiden före inryckningen behöver ej i och för sig utesluta, att familjen är i behov av understöd under tiden för den värnpliktiges tjänstgöring. Utgifterna kunna samtidigt ha varit osedvanligt höga. Den värnpliktige har exempelvis haft att bestrida kostnader för bosättning, för läkar- och sjukhusvård åt sig eller anhöriga; han kan ha underhållit eller bidragit att underhålla andra anförvanter än hustru och barn o. s. v. Å andra sidan kan en relativt liten inkomst, därest den kan antagas fortfarande under värnpliktstjänstgöringen, vara tillräcklig att utesluta understödsbehov. Hänsyn måste naturligen ock tagas till hustruns inkomster och förmögenhetsställning. Vidare måste beaktas levnadskostnaderna å platsen, tiden, under vilken värnpliktstjänstgöringen skall pågå o. s. v. Det skulle uppenbarligen icke bli lätt att i en författning fixera de olika omständigheter, som kunna tänkas ådagalägga ett behov av understöd, och ännu

svårare skulle det bliva att bestämma, vilken betydelse dessa omständigheter skulle i olika fall äga.

Är det sålunda av värde att med avseende å understöds beviljande hava en regel, vilken såsom den nuvarande är tillräckligt allmän för att giva möjligheter att beakta förhandenvarande omständigheter av skilda slag, synas de nyss anförda synpunkterna dock icke kunna åberopas mot att man, med bibehållande av den nuvarande regeln såsom allmän och grundläggande, söker genom kompletterande bestämmelser åstadkomma en mera jämn och enhetlig behovsprövning. Såsom framgår av yttrandena, hava också redan för närvarande hos en del myndigheter utbildat sig vissa supplerande normer för denna behovsprövning. Normerna hänföra sig helt naturligt till den värnpliktiges — i förekommande fall också hustruns — inkomst- och förmögenhetsförhållanden såsom de i vanliga fall mest betydelsefulla momenten. Hos några myndigheter är normen utformad på det sättet, att ansökningen om understöd i regel utan vidare beviljas, därest den värnpliktiges inkomst understiger visst belopp. Sättes detta belopp ej alltför högt och tagas tillika i beaktande de särskilda omständigheter, som kunna föreligga, t. ex. ägandet av förmögenhet, inkomstens bibehållande under tjänstgöringstiden o. s. v., synes intet vara att invända mot en sådan princip såsom ren arbetsnorm. Emellertid synes principen mindre ägnad att upptagas i lagstiftningen. Onekligen ger den ett intryck av att ej stå rätt väl tillsammans med den grundläggande regeln. Liksom varje annan dylik norm skulle den vidare innebära en viss risk för ett schabloumässigt bedömande, och denna risk bleve väl, eftersom normen förmodligen skulle gripa över ett stort antal fall, ganska betydelsefull. Slutligen skulle den, genomförd i lagstiftningen, måhända också giva upphov eller medverka till den uppfattningen, att en verklig rätt till understöd skulle under given förutsättning vara för handen.

Åtskilliga myndigheter tillämpa emellertid en i viss mån motsatt norm, så beskaffad att understöd regelmässigt ej beviljas, såvida den värnpliktiges senast taxerade inkomst uppgår till eller överstiger visst belopp. Denna princip synes vara mera rationell. Den är i sig själv uttryck för en önskan att begränsa understödet till sådana fall, där verkligt behov av understöd är för handen, och den ligger sålunda mera i linje med den grundläggande bestämmelsen. Risken, att särskilda omständigheter skola mindre noggrant beaktas, blir, åtminstone om regeln ej föranleder återverkningar beträffande fall, för vilka den ej är avsedd, mindre, då bestämmelsen i sin antagas träffa allenast ett begränsat antal fall. Å andra sidan behöver den ingalunda bliva utan betydelse för genomförandet av en mera jämn behovsprövning. Det synes därför kunna ifrågasättas, om ej en föreskrift i enlighet med det sagda borde upptagas i tillämpningsförelagningen. Åtskilliga av de hörda myndigheterna hava också förordat ett sådant tillägg till gällande bestämmelser.

Emellertid är tydligt, att man därvid icke kan fastställa en lika inkomstgräns gällande för alla orter i landet. Levnadskostnaderna ställa sig mycket olika å olika platser, och utrymme måste givas för skälig hänsyn härtill. I sådant avseende synes man kunna begagna sig av den ortsgruppindelning, som kommer till användning vid taxering enligt de nya skattelagarna. Förslagsvis kan man tänka sig en inkomstgräns beträffande värnpliktig från ortsgrupp I av 2,600 kronor samt därefter intervaller à 200 kronor, så att man beträffande värnpliktig från ortsgrupp V komme upp i en inkomstgräns av 3,400 kronor. Dessa siffror torde ganska nära ausluta sig till den praxis, som enligt vad yttrandena giva vid handen hittills utvecklats sig.

Det är vidare tydligt, att regeln icke skall komma till användning, där

särskilda omständigheter påkalla ett annat bedömande. Visas det, att behov av understöd är för handen, trots att den angivna inkomstgränsen överstigit, bör understöd beviljas. Men givet är, att en regel i enlighet med vad nu skisserats kommer att föranleda en något strängare granskning av de uppgivna skälen. Å andra sidan får regeln ännu mindre tagas till intäkt för ett sådant förfarande, att alla ansökningar, beträffande vilka inkomstgränsen icke är uppnådd, utan vidare beviljas. Därmed skulle den diskuterade anordningen vara väsentligen förfelad. Kravet, att understöd skall utgå allenast om understöd är nödvändigt för familjens uppehälle, måste för alla dessa fall upprätthållas i fortsättningen såsom hittills.

Det torde emellertid icke kunna förnekas, att det ifrågasatta normsystemet här har sin svagaste punkt. Man nödgas nog räkna med, att det i en viss utsträckning föranleder en mindre sträng prövning av de föreliggande omständigheterna just i sådana fall, där den nya regeln icke är avsedd att verka. Å andra sidan kan naturligen också mot systemet åberopas, att därest en mera sorgfällig prövning företages, särskilda omständigheter av olika slag i många, ja kanske de flesta fall kunna uppvisas och att det praktiska värdet av regeln därför ej kommer att bliva särskilt stort.

Skulle av nu anförda eller andra skäl några normer för behovsprövningen icke anses böra uppställas i lagstiftningen, torde man för genomförandet av en mera jämn och enhetlig tillämpning få inskränka sig till att söka skapa fram ett fylligare material för behovsprövningen, varom mera i det följande. Möjligen skulle det också vara lämpligt att låta myndigheterna få del av vad i ärendet förekommit. De finge på sådant sätt kännedom om den praxis, som förekommer på olika ställen, samt anledning överväga, i vad mån jämkning i det egna förfarings sättet kan anses påkallat.»

I anslutning härtill upptog det vid promemorian fogade utkastet till ändring i vissa delar av tillämpningsförfordningen två alternativa förslag beträffande § 4, avseende det ena, såsom alternativ I betecknade, införandet av ett slags normsystem vid behovsprövningen och det andra, såsom alternativ II betecknade, ett kvarblivande såvitt angår nämnda prövning vid den för närvarande gällande ordningen. Enligt det såsom alternativ I betecknade förslaget skulle nyssnämnda paragraf i hithörande delar erhålla följande lydelse:

»Den myndighet, till vilken ansökning om familjeunderstöd skall ställas, har att pröva, huruvida understöd skall utgå. Vid denna prövning skall hänsyn tagas till den i 48 § 1 mom. kommunalskattelagen omnämnda ortsgruppindelningen. Ej må understöd, med mindre särskilda omständigheter därtill föranleda, beviljas, därest den värnpliktige — i förekommande fall den värnpliktige och hans hustru tillsammans — vid årets taxering för statlig inkomst- och förmögenhetsskatt taxerats för ett belopp, som överstiger:

för värnpliktig från ortsgrupp	I	2,600 kr.
» » » »	II	2,800 »
» » » »	III	3,000 »
» » » »	IV	3,200 »
» » » »	V	3,400 »

Har taxering för året ännu ej ägt rum, skall vad ovan sagts om taxerat belopp avse den inkomst, som den värnpliktige (den värnpliktige och hans hustru tillsammans) enligt vad eljest kan utrönas haft under senast förfutna kalenderår».

Enligt det såsom alternativ II betecknade förslaget skulle paragrafen erhålla en lydelse, som icke, såvitt angår nu behandlade fråga, i sak avvek från den för närvarande gällande.

Det tillades i promemorian, att det slutliga ståndpunktstagandet i frågan syntes böra i viss utsträckning bliva beroende av de tillämpande myndigheternas yttranden över förslagen.

Yttranden över
promemorian.

I de yttranden, som avgivits över promemorian, hava olika meningar kommit till uttryck.

Tio länsstyrelser, nämligen de i *Gotlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Örebro, Kopparbergs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län*, förorda bestämmelser i enlighet med de under alternativ I föreslagna. Det anföres, att man genom dylika bestämmelser skulle vinna viss garanti för en mera enhetlig prövning av understödsansökningarna och att en sådan garanti vore i hög grad önskvärd.

Länsstyrelserna i Kristianstads och Gävleborgs län ansluta sig också till alternativ I men framhålla, att de föreslagna inkomstbeloppen äro för höga. *Förstnämnda länsstyrelse* föreslår en inkomstgräns i fråga om ortsgrupp I av 2,000 kronor samt därefter intervaller å 200 kronor, vadan gränsen i högsta ortsgruppen skulle gå vid en inkomst av 2,800 kronor. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* förordar en genomgående sänkning av beloppen med 25 %.

Länsstyrelsen i Östergötlands län tillstyrker, att i enlighet med alternativet I taxeringen till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt lägges till grund för bestämmandet av den högsta inkomst, vid vilken i regel understöd må utgå, men finner beloppen väl högt tilltagna. *Länsstyrelsen* anser vidare, att graderingen efter ortsgupper kan utgå och bestämmelse meddelas om ett enda maximibelopp å 2,500 kronor. Till stöd härför anföres, att i allmänhet en mångfald andra omständigheter än den värnpliktiges inkomst komma att inverka och att inkomstgraderingen i vissa fall skulle medföra orättvisa, såsom då värnpliktig från låg ortsgrupp är underhållspliktig beträffande utom äktenskap fött barn, vilket vårdas å plats, tillhörande en högre ortsgrupp.

Överståthållarämbetet samt *länsstyrelserna i Kronobergs och Kalmar län* förorda likaledes principiellt alternativ I men önska, att i själva ordalydelsen av bestämmelserna något starkare betonas skyldigheten för myndigheterna att vid sin prövning beakta samtliga föreliggande omständigheter, så att understöd ej beviljas, med mindre sådant är nödvändigt för familjens uppehälle.

Länsstyrelsen i Blekinge län är tveksam beträffande vilket alternativ som är att föredraga samt framhåller, att om alternativ I väljes, det i allt fall bör starkare understrykas, att fråga är allenast om maximigränser. *Länsstyrelsen i Värmlands län* förklarar sig endast med tvekan kunna ansluta sig till alternativ I, enär värnpliktig, vars inkomst understiger de angivna beloppen, torde komma att anse sig berättigad till understöd, även om sådant icke erfordras för familjens uppehälle.

Länsstyrelsen i Jönköpings län anser önskvärt, att vissa normer fastställas för ernående av enhetlig tillämpning, men finner mindre lämpligt att lägga årets taxering till huvudsaklig grund för behovsprövningen och innesluta övriga härpå inverkan faktorer i begreppet särskilda omständigheter. Enligt länsstyrelsens mening bör huvudvikten läggas på årets inkomst och speciellt på inkomsten under den tid, värnpliktstjänstgöringen pågår. De personer, varom här är fråga torde, anför länsstyrelsen, icke i regel hava nått den ekonomiska stabilitet, att några större besparingar kunna göras för tider

med ringa eller ingen arbetsförtjänst. Dessutom bör hänsyn tagas till inkomstens art; inkomst av fast egendom eller kapital, uppgående till de angivna beloppen, torde som regel icke ådagalägga behov av familjeunderstöd.

Länsstyrelsen i Stockholms län anför: Den centrala ställning, som enligt alternativ I tillämnats åt taxeringsuppgifterna, kan icke tillstyrkas. Däremot anser sig styrelsen icke böra framställa någon erinran mot att i eventuella anvisningar till § 4 i tillämpningsförfordningen eller på annat sätt föreskrives, att understöd icke må, med mindre särskilda skäl därtill föranleda, beviljas, där skäl föreligga för antagande, att den värnpliktiges inkomst vid tiden för värnpliktstjänstgöringens början uppgått till belopp, som för år räknat skulle motsvara de taxeringsbelopp, som angivits i alternativ I.

Länsstyrelsen i Uppsala län finner det icke tillrädligt, att bestämda taxerings- eller inkomstbelopp fastställas, vilkas överskridande i regel skall utesluta understöd. Det kan nämligen befaras, att, när den sålunda fastställda gränsen icke överskrides, de värnpliktiga anses äga ett ovillkorligt anspråk på understöd. Däremot förordar länsstyrelsen ett sådant tillägg till det andra alternativet, att vid behovsprövningen hänsyn skall tagas till den i kommunalskattelagen omnämnda ortsgruppindelningen.

Länsstyrelsen i Västmanlands län anför: Enligt alternativ I har huvudvikten lagts vid föregående års inkomst. Ju längre från årsskiftet bedömningen sker, ju osäkrare blir emellertid resultatet. Korrektivet häremot skulle vara den undantagsbestämmelse, som inlagts i förslaget, men effektiviteten därav kan ifrågasättas. Länsstyrelsen ifrågasätter, om ej alternativ I kunde inarbetas i alternativ II såsom en anvisning till den beslutande myndigheten, som dock skulle uttryckligen betonas kunna besluta fullt oberoende därav.

Länsstyrelserna i Södermanlands, Hallands och Jämtlands län tillstyrka slutligen alternativ II. Förstnämnda länsstyrelse framhåller, att i verkligheten icke något skulle vara att vinna genom de såsom alternativ I upptagna bestämmelserna, bl. a. enär beloppen satts så höga, att de ytterst sällan, om ens någonsin uppnåtts i ansökningar, som kommit under länsstyrelsens prövning.

Statens fattigvårdsinspektör anser ock, att alternativ II är att föredraga. Med den fullständigare utformning av ansökningsformuläret, som föreslagits, torde det enligt inspektörens mening ej möta några svårigheter för länsstyrelserna att utan stöd av sådana bestämmelser, som ingå i alternativ I, pröva ansökningarna. Inspektören framhåller, att länsstyrelserna hava rik erfarenhet från handläggning av fattigvårds- och barnavårdsärenden beträffande bedömandet av understödsbehov.

Socialstyrelsen anför: Det kan ifrågasättas, om det taxerade beloppet, åtminstone när fråga är om mindre inkomsttagare, är en lämplig mätare på det understöd, som en värnpliktigs hustru och barn behöva under tiden värnpliktstjänstgöringen pågår. Riktigare vore, att allenast sådana inkomster, som inflyta oberoende av mannens arbete, exempelvis inkomst av fast egendom, gjordes vägledande vid bedömandet. Det torde kunna ifrågasättas, om en dyrortsgruppering bör tillämpas vid ifrågavarande understödsverksamhet; en dylik skär sig mer eller mindre med den relativt fria behovsprövning, som måste äga rum. Styrelsen vill därför närmast ansluta sig till alternativ II, vilket dock synes kunna kompletteras med en bestämmelse om att understöd icke utgår, där vederbörandes årsinkomst, i vad den ej är förtjänst av arbete, överstiger visst belopp.

Av de militära myndigheterna hava *arméförvaltningen, flygstyrelsen, chefen för marinstabem, cheferna för östra, västra och norra arméfördelningarna, militärbefälhavaren för övre Norrland* samt *stationsbefälhavarna vid flottans station i Stockholm* och *vid flottans station i Karlskrona* uttalat sig för alternativ I.

Chefen för södra arméfördelningen och militärbefälhavaren på Gotland avsluta sig däremot till alternativ II.

Marinförvaltningen och chefen för generalstaben hava icke uttalat sig beträffande förevarande fråga.

Departements-
chefen.

De uppgifter, som införskaffats rörande antalet under 1929 inkomna ansökningar om familjeunderstöd samt resultaten av dessa, giva vid handen, att allenast i relativt få fall understöd vägrats på den grund, att behov av understöd ej ansetts föreligga, men också, att de sålunda avslagna ansökningarna fördela sig mycket ojämnt på de olika tillämplande myndigheterna. Medan nämnda år å nyss angivna grund avslogos av överståthållarämbetet 13 ansökningar av 202 inkomna, av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län 11 ansökningar av 207 inkomna och av länsstyrelsen i Östergötlands län 19 ansökningar av 171 inkomna, vägrades å enahanda grund understöd av länsstyrelsen i Malmöhus län i allenast 2 fall av 299 prövade, av länsstyrelsen i Gävleborgs län i intet fall av 246 prövade och av länsstyrelsen i Värmlands län likaledes i intet fall av 155 prövade. Även om bestämda slutsatser måhända icke kunna dragas av uppgifter, avseende allenast ett år, giva dock de anförda siffrorna, sammanställda med vad som framkommit i de olika yttrandena över 1929 års riksdagsskrivelse, ett ganska starkt intryck av att behovsprövningen hos olika myndigheter verkställs på olika sätt, att den sker mera strängt hos en myndighet än hos en annan och att delvis olika grunder tillämpas. Uppenbarligen är det önskligt, att härutinnan en bättre ordning kommer till stånd, vilken garanterar, så långt det är möjligt, en lika bedömning av ensartade fall.

Den enda för närvarande gällande regeln med avseende på behovsprövningen är, att understöd skall vara nödvändigt för hustrus eller barns uppehälle. Vid prövningen hava myndigheterna att tillgå vissa upplysningar, som den värnpliktige skall lämna i sin ansökan om understöd; för denna finnes, såsom redan inledningsvis anmärkts, visst fastställt formulär. En första åtgärd i syfte att åstadkomma en mera jämn och enhetlig prövning synes då vara att sörja för en lämplig komplettering av ansökningsformuläret, i den mån detta är ofullständigt eller ur andra synpunkter mindre tillfredsställande. Sistnämnda spörsmål skall i det följande mera utförligt behandlas. Redan i detta sammanhang må emellertid anmärkas, att det nuvarande formuläret enligt min mening bör utfyllas i åtskilliga avseenden. Med mera fullständiga och tillförlitliga uppgifter rörande den värnpliktiges och hans anhörigas ekonomiska ställning vinner man visserligen ingen direkt garanti för större enhetlighet de olika myndigheterna emellan vid behovsprövningen; denna kan ju alltfort ske mer eller mindre strängt. Men givet är, att i den mån felkällor av ena eller andra slaget kunna elimineras, detta skall verka i utjämnande riktning.

Härutöver låter sig tänkas, att man i författningsväg meddelar vissa närmare regler för behovsprövningen, avseende att göra denna mera schematisk och därmed mera enhetlig. I den ovan omnämnda promemorian diskuteras, närmast i anslutning till vad i remissvaren uppgivits angående praxis hos

olika tillämpande myndigheter, vissa uppslag i detta hänseende. Det må också påpekas, att i ett genom proposition till årets riksdag framlagt förslag rörande moderskapsunderstöd, vilket förslag likaledes är grundat på behovsprincipen, upptagas vissa regler i motsvarande syfte. Enligt detta förslag skall sålunda, där ej särskilda omständigheter till annat föranleda, behov av moderskapsunderstöd anses föreligga, om för barnaföderskan eller, där hon är gift, om för makarna tillsammans vid senaste taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt icke upptagits beskattningsbart belopp överstigande 500 kronor. En dylik regel sammanfaller principiellt med den av vissa länsstyrelser i fråga om familjeunderstöd tillämpade grundsatsen, att understöd i allmänhet beviljas, så snart den värnpliktiges senaste inkomst ej överstiger visst belopp. På sätt i promemorian anföres, torde emellertid denna grundsats knappast lämpa sig att lagfästas å det förevarande området. Själva behovsprincipen har här redan från början understrukits mycket starkare än vad fallet tänkes bliva i fråga om moderskapsunderstödet; i den grundläggande författningen angives, att hustru och barn kunna erhålla understöd, därest sådant är nödvändigt för deras uppehälle. Emellan denna regel och en tillämpningsföreskrift av nyss angivna innebörd synes råda en viss motsättning. Det är dessutom högst troligt, att den större enhetlighet, som genom en sådan föreskrift skulle ernås, komme att vinnas allenast mot ökade understödskostnader för statsverket. Det kan ock sägas, att behovet av en så pass schematisk tillämpningsföreskrift knappast framträder med samma styrka i fråga om familjesom i fråga om moderskapsunderstödet. Beträffande det senare är tänkt, att behovet skulle prövas av enskilda sammanslutningar, de statsunderstödda sjukkassorna; i fråga om familjeunderstödet åter ombesörjes prövningen av statliga organ med vidsträckt erfarenhet från handläggandet av liknande ärenden och med möjlighet att i tveksamma fall inhämta yttranden från statliga och kommunala myndigheter.

I promemorian har däremot ifrågasatts, att man skulle i tillämpningsförrordningen fastslå en viss maximigräns beträffande behovet. Närmare utförd skulle denna anordning innebära, att om den värnpliktige — i förekommande fall den värnpliktige och hans hustru — vid årets taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt påförts ett taxerat belopp av viss storlek, varierande med hänsyn till levnadskostnaderna å olika orter, behov av understöd i regel ej skulle anses vara förhanden. En föreskrift av denna innebörd, vilken uppenbarligen icke skulle hava samma praktiska räckvidd som den ovan omnämnda, har också förordats av flertalet myndigheter, som yttrat sig över promemorian. Å andra sidan hava i vissa yttranden mot förslaget framställts principiella invändningar, vilka torde förtjäna beaktande.

Till en början har sålunda anmärkts, att anordningen komme att medföra, att alla, för vilka inkomsten understigit det såsom maximigräns fastslagna beloppet, skulle anse sig äga rätt till understöd. Denna invändning gäller tydligen i fråga om varje maximiregel, oberoende av huru den utformas. I och för sig är det naturligen icke av någon större betydelse, vilken uppfattning de enskilda sökandena hava. Men mera betänklig ställer

sig saken, om en liknande uppfattning skulle vinna insteg jämväl hos de prövande myndigheterna. I promemorian har uttalats vissa farhågor för, att så skulle bliu fallet, att med andra ord det stora flertalet ansökningar, beträffande vilka maximisiffrorna ej uppnåtts, komme att utan någon närmare prövning beviljas. En länsstyrelse har också vitsordat, att fog finnes för dessa farhågor. Det är tydligt, att om utvecklingen komme att gå i denna riktning, hela anordningen skulle vara väsentligen förfelad. Måhända skulle en något ändrad formulering av de föreslagna bestämmelserna kunna bidra till att hindra en sådan utveckling. Men själva formuleringen torde nog i detta hänseende spela en underordnad roll. Det är maximiregelns faktiska existens, som man närmast har att räkna med, och att denna skulle komma att medföra en viss tendens till förskjutning uppåt vid behovsprövningen, torde nog få anses ofrånkomligt.

Viktigare synes mig emellertid den andra principiella invändningen vara, som framstälts mot förslaget, nämligen att den värnpliktiges inkomster enligt årets taxering, d. v. s. under det föregående året, på ett ensidigt sätt skjutas i förgrunden. Visserligen får erkännas, att man i taxeringen har en fast och påtaglig omständighet att hålla sig till, och att det vid uppbyggandet av ett normsystem är en given fördel, måhända nödvändigt, att äga en dylik fast utgångspunkt. Ur denna synpunkt synes mig också det i promemorian såsom alternativ I innefattade förslaget vara att föredraga framför det från visst håll framförda, nämligen att taga den värnpliktiges inkomster vid tiden för tjänstgöringens början till utgångspunkt samt, därest dessa uppgått till belopp, som för år räknat skulle motsvara de i alternativ I angivna taxeringsbeloppen, i regel vägra understöd. En regel av sistnämnda innebörd bygger på en rent tillfällig omständighet och skulle tydligen giva långt osäkrare utslag än den i alternativ I upptagna, vilken grundar sig å inkomstförhållandena under en relativt lång tidsrymd. Emellertid synes mig överhuvud vanskligt att grunda en bedömningsregel å förhållanden, som hänföra sig till tiden före tjänstgöringens början. Bakom regler av denna innebörd ligger tanken, att om den värnpliktige före nämnda tidpunkt haft en viss icke alltför låg inkomst, han bort kunna lägga undan medel för familjens uppehälle under tiden för värnpliktstjänstgöringen. Men det måste ihågkommas, att man här så gott som uteslutande har att göra med unga personer, vilkas ekonomiska ställning ej hunnit vinna någon egentlig stadga. I flertalet fall leva de ännu ur hand i mun, och det torde nog höra till undantagen, att några mera avsevärda besparingar gjorts. För övrigt må i detta sammanhang erinras, att läget är helt olika, när det gäller en tjänstgöringsperiod å 25 eller 30 dagar, och då fråga är om en period av exempelvis 200 dagar. Eventuella besparingar kunna förslå i det förra fallet men ej i det senare. Men för beaktande härav giva å ifrågavarande grund fastställda regler ej rum.

Behovet av understöd skall hänföra sig till tiden, då värnpliktstjänstgöringen pågår, och det är sålunda till familjens läge under denna tid, som man väsentligen måste taga hänsyn. Beträffande detta läge saknar man

åter i regel fasta hållpunkter. I de fall, där den värnpliktige har tjänst eller anställning, på grund av vilken han under värnpliktstjänstgöringen får uppbära viss avlöning, eller där han äger visst kapital i penningar eller fast egendom, eller där hustru eller barnamoder äger fast anställning eller kapital, kunna naturligen mer eller mindre bestämda slutsatser dragas. Men att på grundval härav uppställa en någorlunda enkel och lätthanterlig maximiregel synes icke lätt. Av betydelse är icke blott den påräkneliga inkomstens storlek utan jämväl dess beskaffenhet — om den utgår kontant eller in natura — familjens storlek och sammansättning, huruvida bostad behöver förhyras för densamma eller icke, om exempelvis arbetskraft måste lejas för skötseln av en jordbruksfastighet, huru lång tjänstgöringstiden är o. s. v.

Det lär nog till sist få erkännas, att de på behovsprövningen inverkan omständigheterna äro allt för många och skiftande för att lämpligen kunna innefattas i en schematisk formel, även om med denna avses allenast att fastslå en maximigräns i fråga om behovet. Enligt min uppfattning torde det vara klokast att inskränka sig till att genom ansökningsformulärens komplettering söka få fram precisa och tillförlitliga uppgifter rörande de viktigaste av nämnda omständigheter och sedan överlämna åt de tilllämpande myndigheterna att såsom hittills verkställa en prövning under hänsynstagande till samtliga lämnade upplysningar och vad genom eventuella remisser till ortsmyndigheter eller eljest kan därutöver inhämtas. Såsom påpekats i ett yttrande, äga de prövande myndigheterna en vidsträckt erfarenhet i fråga om behovsprövning från fattigvårds- och barnavårdsärenden. Man lär också kunna hoppas, att sedan genom den i ärendet företagna utredningen uppmärksamheten blivit fäst å önskvärdheten av mera jämn tillämpning samt upplysningar rörande praxis å olika håll bragts till myndigheternas kännedom, mera ensartade bedömningsgrunder skola så småningom och i den utsträckning det är möjligt komma till användning.

I riksdagens skrivelse ifrågasattes vidare, huruvida ej kompletterande bestämmelser borde meddelas beträffande styrkandet av understödsbehov och försörjningsskyldighet. Med anledning härav begärdes vid remissen av riksdagsskrivelsen myndigheternas yttrande, huruvida de uppgifter, som lämnades enligt det fastställda ansökningsformuläret, i allmänhet vore tillfyllest samt, därest så ej vore fallet, vilka ytterligare uppgifter, som kunde anses önskvärda.

Styrkande av understödsbehov och försörjningsskyldighet.

I remissvaren gjordes vissa anmärkningar mot det för närvarande gällande formuläret, och åtskilliga önskemål uttalades i fråga om dess utfyllande. På grundval härav utarbetades inom departementet utkast till nytt formulär. De uppgifter, som enligt detta utkast skulle lämnas utöver vad för närvarande är fallet, avsågo samtliga att skapa ett bättre underlag för en tillfredsställande och pålitlig behovsprövning. Ehuru formulärets fastställande sker i administrativ ordning, torde ett omnämnande av de viktigaste föreslagna nyheterna vara

Yttranden och förslag.

av intresse i detta sammanhang. Det föreslogs sålunda, att upplysning skulle meddelas, huruvida den värnpliktige innehade anställning, vari han finge återinträda efter värnpliktstjänstgöringens slut; huruvida han på grund av sådan anställning åtnjöte avlöning under nämnda tjänstgöring och i så fall till vilket belopp; angående taxerat och beskattningsbart belopp för den värnpliktige enligt årets taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt eller, om sådan taxering ännu ej ägt rum, angående inkomsten under föregående år; och slutligen angående den värnpliktiges inkomst under löpande år intill dagen för ansökningen. Liknande uppgifter angående taxering och inkomst skulle lämnas jämväl i fråga om hustru resp. moder till barn utom äktenskap. Upplysning rörande tillgång i fast egendom, fordran eller penningar — utöver skulder — skulle lämnas icke blott, såsom nu är fallet, beträffande den värnpliktige själv utan även beträffande hustru resp. moder till barn utom äktenskap. Vidare skulle uppgivas, om värnpliktigs underhållsskyldighet gent emot hustru eller barn vore fastställd i avtal eller genom domstols utslag, och skulle, därest så vore fallet, avtalet eller utslaget bifogas i avskrift. Alla uppgifterna skulle av sökanden lämnas på heder och samvete. Ordförande i fattigvårdsstyrelse eller kommunalnämnd skulle genom påskrift å ansökningen yttra sig angående riktigheten av sökandens uppgifter samt jämväl lämna ett uttalande, huruvida understödsbehov ansåges föreligga eller icke.

I de yttranden, som avgivits över promemorian och därvid fogade utkast, har allmänt uttalats, att det ifrågasatta nya formuläret syntes ägnat att avhjälpa de bristfälligheter, som förefunnes med avseende å det nuvarande, och att åstadkomma ett gott underlag för behovsprövningen. Vissa erinringar eller nya önskemål hava dock framförts. Då dessa emellertid hänföra sig allenast till enstaka detaljer i formuläret och äro av underordnad betydelse, torde det icke vara nödigt att i detta sammanhang lämna någon redogörelse för dem.

Departements-
chefen.

Av den ståndpunkt, jag i det föregående intagit till spörsmålet om de lämpligaste åtgärderna för att få till stånd en mera enhetlig behovsprövning, följer, att jag för min del anser det vara av synnerlig vikt, att ansökningsformuläret göres i möjligaste mån fullständigt. Den komplettering av det för närvarande gällande formuläret, som innefattas i det vid promemorian fogade utkastet till nytt formulär, synes mig i det stora hela tillfredsställande. Möjligen kan ifrågasättas, huruvida icke mera specificerade uppgifter borde lämnas angående hustrus respektive barnamoders inkomstförhållanden under tiden för värnpliktstjänstgöringen. Till denna fråga liksom till de erinringar och önskemål med avseende å nämnda utkast, vilka framförts i de över promemorian avgivna yttrandena, torde jag emellertid icke nu behöva taga definitiv ståndpunkt. Såsom anmärkts ingår formuläret i en administrativ författning, och dess lydelse är i viss mån avhängig av det beslut, som riksdagen må komma att fatta i anledning av den framställning, som nu avses att avlätas till riksdagen.

Det torde kunna förväntas, att man genom införandet av ett nytt och bättre formulär, åtminstone om sedermera behörig noggrannhet iakttages vid dess ifyllande, skall väsentligt underlätta de prövande myndigheternas arbete. Men det är naturligen fortfarande önskligt, att i den mån tveksamhet likväl är för handen eller då frågorna i formuläret ej fullständigt besvarats, nämnda myndigheter låta genom sina underordnade organ verkställa kompletterande utredning.

I den grundläggande understödsförfattningen, § 2, är det familjeunderstöd, som må utgå, bestämt till visst belopp för tjänstgöringsdag, vilket belopp växlar allenast med hänsyn till hustruns arbetsförmåga och familjens sammansättning. Genom utslag av regeringsrätten (se dess årsbok 1915 ref. nr 15) i ärende angående understöd till barn utom äktenskap har fastslagits, att understödet skall utgå med det i nämnda författningsrum angivna beloppet, oavsett att fadern (den värnpliktige) enligt överenskommelse har att för barnets underhåll utgiva ett lägre belopp.

Begränsning av understödet, då den värnpliktige betalar underhållsbidrag med bestämt belopp.

I 1929 års riksdagsskrivelse i ärendet uttalades, såsom redan nämnts, att det borde övervägas, om icke i de fall, då en värnpliktig hade viss försörjningsskyldighet enligt träffat avtal, understödet borde utgå allenast med så högt belopp, som skulle hava tillkommit den underhållsberättigade, därest försörjningsskyldighet fullgjorts i enlighet med avtalet. Vid remissen av riksdagens skrivelse till länsstyrelserna och överståthållarämbetet begärdes uppgift, huruvida enligt vederbörande myndighets erfarenhet i någon större utsträckning förekomme, att där värnpliktig lämnade underhållsbidrag enligt avtal eller utslag, beviljat familjeunderstöd överstege det avtalade eller utömda underhållsbidraget.

Yttranden över riksdagsskrivelsen.

Denna fråga besvarade *de flesta myndigheterna* jakande. Fem länsstyrelser sade sig sakna kännedom om huru det förhölle sig med nämnda sak. En myndighet, *länsstyrelsen i Norrbottens län*, besvarade uttryckligen frågan med nej. Av svaren framgick, att man haft sin uppmärksamhet riktad förnämligast å sådana fall, där fråga vore om underhållsbidrag till barn utom äktenskap.

I samband härmed förklarade åtskilliga av myndigheterna, nämligen *överståthållarämbetet* samt *länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Jönköpings, Blekinge, Älvsborgs, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands och Västernorrlands län*, att en begränsning av understödet i förevarande fall på sätt riksdagen ifrågasatt vore önskvärd. Endast *länsstyrelsen i Gävleborgs län* gav uttryck åt tveksamhet rörande det lämpliga i en dylik begränsning. Efter att hava vitsordat, att det beviljade familjeunderstödet i regel överstege genom avtal eller domstolsutslag fastställt underhållsbidrag, såvitt fråga vore om underhållsbidrag till ett barn utom äktenskap, anförde länsstyrelsen: Huruvida med anledning härav någon begränsning i understödsbeloppet borde stadgas med hänsyn till beloppet av den värnpliktige åvilande underhållningsskyldighet, syntes dock länsstyrelsen tveksamt, då det näppeligen kunde vara lämpligt att fastställa olika understödsbelopp för olika fall. Fastställt understödsbelopp komme ju den berättigade till godo, och det torde vara utslutet, att den underhållspliktige skulle kunna draga någon fördel av att understödsbeloppet måhända överstege honom åvilande underhållsbidrag. Skulle dock så ske, syntes länsstyrelsen ett stadgande till förhindrande härav vara att föredraga framför en begränsning av understödsbeloppet.

Statens fattigvårdsinspektör förklarade i sitt yttrande, att han på det livligaste anslöte sig till riksdagens uttalande i denna del, samt anförde: De uppfostringsbidrag, som enligt avtal eller utslag ålades barnafader i värnpliktsåldern, överstege endast undantagsvis 25 kronor i månaden, och man torde kunna räkna med ett genomsnittsbelopp av högst 15 kronor i månaden. Utginge familjeunderstöd för ett barn med 40 kronor 50 öre i månaden, komme barn utom äktenskap och deras mödrar i avsevärt bättre förhållanden under den tid barnafadern befunnit sig i värnpliktstjänstgöring än eljest. Detta kunde knappast hava varit lagstiftarens mening.

Promemorian.

I *promemorian* anfördes beträffande denna fråga:

»Det bärande motivet för lagstiftningen angående familjeunderstöd vid värnpliktstjänstgöring är uppenbarligen att söka däri, att den värnpliktige genom nämnda tjänstgöring regelmässigt sättes ur stånd att sörja för familjens uppehälle. Såsom framgår av det sätt, på vilket understöden fixerats och utbetalningen ordnats, är emellertid icke meningen, att familjeunderstödet skall utgöra ersättning för den förlorade arbetsförtjänsten, utan allenast, att det skall utgöra ersättning i viss mån till hustru och barn för det underhåll, som mannen under värnpliktstjänstgöringen blir förhindrad att lämna till dem. En följdriktig konsekvens av dessa grundsatser synes då vara, att understödet icke skall utgå med så högt belopp, att det faktiskt medför en förbättring i familjens ekonomiska läge. Rimlig anledning saknas för staten att just i samband med värnpliktstjänstgöringen bidraga till en sådan förbättring, även om den reellt sett måhända vore önskelig. Ursprungligen voro också understödsbeloppen så bestämda, att en dylik verkan allenast i enstaka undantagsfall kunde inträda. Med de förhöjningar av understödsbeloppen, som efter 1912 i olika omgångar genomförts, hava emellertid härutinnan inträtt ändrade förhållanden. Såsom framgår av yttrandena torde man nu kunna räkna med, att då fråga är om understöd till barn utom äktenskap — i varje fall om det gäller allenast ett barn — understödet ej oväsentligt överstiger det underhållsbidrag, som den värnpliktige i följd av avtal eller domstols utslag är pliktig utgiva. Den praktiska betydelsen härav torde ock efter genomförandet av 1917 års lagstiftning om barn utom äktenskap hava ej så litet ökats. Numera blir ju i det alldeles övervägande antalet fall faderskapet till sådant barn fastställt och barnafadern tillförbunden — frivilligt eller i rättegång — att utgiva underhållsbidrag. Statistiken för år 1929 visar också, att över $\frac{1}{3}$ av de nämnda år inkomna ansökningarna avsett understöd till barn utom äktenskap. Med dessa förhållanden för ögonen synes en begränsning av understödet i nu avsedda fall i huvudsaklig överensstämmelse med vad från riksdagens sida ifrågasatts och av ett flertal hörda myndigheter tillstyrkts vara befogad. Väl må vara sant, att det även i andra fall än då underhållsskyldigheten fastställts genom avtal eller domstolsutslag kan inträffa, att understödet faktiskt sätter familjen i ett bättre läge än den förut befunnit sig i. Men detta torde dock vara mycket sällsynt och i varje fall vara ytterst svårt att konstatera. Nämnda omständighet synes därför icke böra åberopas mot en begränsning av understödet, där det tydligt och klart framstår, att de nu gällande reglerna skulle medföra ett icke motiverat tillägg till de förut utgående underhållsbidragen. Av länsstyrelsen i Gävleborgs län har anförts, att det ej vore lämpligt fastställa olika understödsbelopp för olika fall. Denna synpunkt är emellertid ingalunda godkänd i den nuvarande lagstiftningen, som tvärtom söker, åtminstone i viss utsträckning, anpassa understöden efter olika faktiska förhållanden. Det bör i detta sammanhang påpekas, att det ingalunda är meningen att sätta barn utom äktenskap i någon särskild undantagsställning.

Den tänkta begränsningen skulle gälla jämväl i sådana fall, där den värnpliktige i samband med hemskillnad åtagit sig eller förpliktats utgiva underhållsbidrag till hustru eller barn i äktenskapet eller i samband med äktenskapsskillnad på motsvarande sätt tillförbundits viss underhållsskyldighet emot barn i det upplösta äktenskapet. Några länsstyrelser, vilka tillstyrkt författningsändring i enlighet med det anförda, hava anmärkt, att det torde bliva nödvändigt att i samband därmed fixera understöden särskilt för hustru och särskilt för varje barn. Det kan ju t. ex. inträffa, att gift man, som söker understöd för hustru och barn i äktenskap, tillika har ett barn utom äktenskap, till vilket han är pliktig på grund av avtal eller domstolsutslag utgiva visst underhållsbidrag. Med bibehållande i övrigt av de nuvarande understödsreglerna oförändrade skulle det tydligen möta svårigheter att i ett sådant fall genomföra den föreslagna begränsningen. Därest emellertid, på sätt i det följande kommer att förordas, en bestämmelse införes, att därest värnpliktig har barn med olika mödrar, fullt understöd skall beräknas för vardera moderns barn, torde de nämnda svårigheterna i stort sett undanröjas.»

I enlighet härmed föreslogs i promemorian ett tillägg till § 2 i den grundläggande förordningen av innebörd, att därest den värnpliktige vore på grund av avtal eller domstols utslag förpliktad att till hustru eller barn utgiva underhållsbidrag med visst belopp samt det dagliga understödet enligt i paragrafen förut meddelade bestämmelser skulle överstiga vad enligt avtalet eller utslaget belöpte för dag, understödet skulle nedsättas till sistnämnda belopp.

Förslaget om en författningsändring i angivna riktning har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga över promemorian hörda myndigheter med undantag för en, nämligen *länsstyrelsen i Uppsala län*. Denna myndighet har anført:

Yttranden över
Promemorian.

Bestämmelsen vore icke tillräckligt motiverad. Konsekvensen skulle fordra, att även i övriga fall understödet inskränktes till att motsvara det till äventyrs otillräckliga underhållsbidrag, som utan värnpliktstjänstgöringen kunnat från den värnpliktige påräknas. En sådan anordning kunde emellertid svårigen genomföras, och det fordrades i alla händelser mycket starka skäl för att uppriva det nuvarande systemet med fixerade understödsbelopp. Tvivelaktigt syntes också vara, om i allmänhet upplysning kunde utan alltför stor omgång vinnas rörande ifrågasvarande avtal eller utslag. Avsikten att förebygga beredandet åt underhållstagare av en särskild förmån under värnpliktstjänstgöringen vunnos åtminstone icke med säkerhet. Att understöd enligt förordningen utgått syntes nämligen icke hindra, att avtalet eller utslaget sedan gjordes gällande även beträffande tiden för värnpliktstjänstgöringen.

Såsom synes, har den i riksdagens skrivelse ifrågasatta begränsningen av understödet i ifrågasvarande fall vunnit gillande från flertalet av de hörda myndigheterna. De av länsstyrelsen i Uppsala län framförda invändningarna däremot kan jag icke tillerkänna någon avgörande betydelse. Vål må vara riktigt, att principen om att understöd icke bör utgå i sådan omfattning, att det faktiskt medför en avsevärd ekonomisk förbättring för de med understödet avsedda, icke kan helt och undantagslöst genomföras. Men att åberopa denna omständighet såsom ett skäl mot att i de mest uppenbara och påtagliga fallen förhindra ett sådant förhållande, synes icke befogat. Jag

Departements-
chefen.

finner mig därför böra förorda, att en bestämmelse av den innebörd, som i promemorian föreslagits, upptages i den grundläggande understödsförfattningen. Därest, på sätt jag i det följande kommer att föreslå, de för närvarande år från år beslutade tilläggsunderstöden bortfalla och understödsbeloppen i grundförfattningen i motsvarande mån höjas, bliva några ytterligare bestämmelser för begränsningens genomförande, utöver den föreslagna, tydligen ej av behovet påkallade. I överensstämmelse med vad som av en länsstyrelse anmärkts, torde emellertid i fråga om underhållsbidrag, som fastställts genom utslag, böra krävas, att utslaget vunnit laga kraft.

Andra föreslagna ändringar i understödsreglerna.

Under den med anledning av riksdagens skrivelse verkställda utredningen hava frågor uppkommit om ändring i gällande understödsbestämmelser jämväl i vissa andra avseenden än dem, som berörts i nämnda skrivelse. Jag skall i det följande till behandling upptaga de sålunda väckta spörsmålen, i huvudsak dock allenast såvitt de hänföra sig till den grundläggande understödsförfattningen.

Ifrågasatt utvidgning av kretsen understödsberättigade.

I sitt yttrande med anledning av riksdagsskrivelsen anmärkte *överståthållar-ämbetet*, att gällande bestämmelser icke medgäve understöd till arbetsför hustru eller till den värnpliktiges föräldrar. Ämbetet anförde vidare:

Yttranden över riksdags-skrivelsen.

Beträffande arbetsför hustru torde ej sällan inträffa, att hustru till följd av särskilda förhållanden i hemmet eller andra omständigheter ej kunde utföra något som helst förvärvsarbete. Att under sådana förhållanden skilja på arbetsför hustru och mindre arbetsför sådan, som dock säkerligen vore i stånd att utföra visst arbete inom hemmet, funne ämbetet mindre tilltalande. Likaså funne ämbetet skäl tala för sådan ändring av författningen, att däri inrymdes möjlighet att jämväl medgiva understöd till värnpliktigs föräldrar i sådana fall, där värnpliktig kunde visa, att han bidroge till föräldrarnas uppehälle.

I huvudsak enahanda uppfattning uttalades av *länsstyrelserna i Södermanlands och Jönköpings län*.

Promemorian.

I *promemorian* erinrades med anledning härav, att meddelandet av peku-niärt understöd icke vore den enda vägen, på vilken man sökte undvika eller åtminstone lindra de svårigheter och olägenheter, som värnpliktstjänstgöringen i många fall otvivelaktigt kunde föranleda, särskilt för familjeförsörjare. I sådant avseende anfördes:

»Enligt gällande värnpliktslag § 4 mom. 2 första stycket b) skall den, vilken vid den tidpunkt, då han är skyldig att inställa sig till inskrivning, har hustru eller barn, som är för sitt uppehälle väsentligen beroende av hans arbete, frikallas från värnpliktens fullgörande under fredstid. Sådan frikallelse äger enligt mom. 2 första stycket c) samma paragraf likaledes rum för den, som är ende arbetsföre sonen, sonsonen eller dottersonen till orkeslös eller vanför fader, farfader, morfader eller till änka, fränskild eller övergiven hustru eller ogift kvinna, ende arbetsföre fostersonen till orkeslös eller vanför fosterfader eller fostermoder eller ende arbetsföre brodern till ett eller flera minderåriga eller vanföra faderlösa syskon, dock endast såvida sagda föräldrar, far- eller morföräldrar eller syskon äro för sitt uppehälle väsentligen beroende av hans arbete. Även värnpliktig, som icke är ende

arbetsföre sonen etc., kan, därest han likväl är den ende, som, såvitt veterligt är, kan lämna nödigt försörjningsbidrag och han under viss föregående tid också lämnat sådant bidrag, frikallas. Inträffar efter det inskrivningen ägt rum sådant förhållande, som avses i § 4 mom. 2 första stycket c), äger den värnpliktige på framställning hos behörig inskrivningsnämnd att vardas frikallad från värnpliktens vidare fullgörande under fredstid. Vidare kan vid inskrivningen uppskov med påbörjande av första tjänstgöring eller tjänstgöring i en följd av värnpliktiga, uttagna till linjetjänst, medgivnas bl. a. därest tjänstgöringen skulle bereda den värnpliktige eller av hans arbete beroende nära anhöriga väsentliga svårigheter eller olägenheter. Från redan påbörjad tjänstgöring kan hemförlovning ske av enahanda anledning.»

I promemorian anfördes vidare:

»Då lagstiftningen rörande familjeunderstöd tillkom, voro statsmakterna ense om, att detta förfaringssätt borde komma till användning allenast beträffande sådana fall, där den värnpliktige hade att försörja hustru och egna barn. Kollisionen i övriga fall mellan försörjningsplikt — vare sig uttalad i lagbestämmelser eller förestavad av det allmänna rättsmedvetandet — och värnplikt borde avhjälpas genom eftergifter beträffande den militära tjänstgöringens fullgörande (uppskov, hemförlovning och i sista hand frikallelse). Såsom skäl för denna ståndpunkt åberopades framför allt, att man icke kunde bilda sig någon föreställning om de totalbelopp, ett pekuniärt understöd i vidare omfattning skulle kräva. Detta skäl synes alltjämt äga full bärkraft. Det må ock erinras, att möjligheterna till eftergift i värnpliktstjänstgöringens fullgörande på grund av försörjningsplikt i viss utsträckning vidgats genom den senast antagna värnpliktslagen i förhållande till vad som förut gällt. Varken i 1929 års riksdagsskrivelse eller de uttalanden, som ligga till grund för denna, förekommer heller någon antydning om att nyss berörda ståndpunkt borde övergivas. Vid angivna förhållanden synes anledning ej förekomma att vidga kretsen av dem, som kunna komma i åtnjutande av familjeunderstöd.»

I yttrandena över promemorian hava erinringar emot den sålunda uttalade ståndpunkten gjorts allenast från två håll. *Statens fattigvårdsinspektör* uttalar, att om hustrun har barn före äktenskapet, till vilket barn den värnpliktige ej är fader, och bidrag ej erhålles från barnets verkliga fader, understöd borde kunna utgå till sådant barn. Inspektören påpekar, att den värnpliktige stundom kan vara underhållsskyldig gent emot barnet. Till undanröjande av tvekan, huru i detta avseende skall förfaras, förordar inspektören en omformulering av § 1 i den grundläggande förordningen. — *Befälhavaren för Hallands inskrivningsområde*, vilken jämte övriga inskrivningsbefälhavare inom södra arméfördelningsområdet av arméfördelningschefen beretts tillfälle att yttra sig i ärendet, anför, att om värnplikts-tjänstgöringen varar mer än 30 dagar, understöd bör utgå jämväl till arbetsför hustru ävensom att understöd bör tillkomma fränskild maka och annan kvinna, med vilken den värnpliktige har barn, såvitt hon bevisligen erhållit varaktigt understöd av den värnpliktige på grund av åtagande eller domslut.

Yttrandena över
promemorian.

Enligt vad som framgår är det allenast enstaka röster, som höjts för en utvidgning av den krets anhöriga, vilka kunna komma i åtnjutande av understöd. Jag har heller ej funnit skäl att för min del biträda de i sådant avseende framförda önskemålen. Beträffande skälen för denna ståndpunkt

Departements-
chefen.

kan jag i stort sett hänvisa till vad som anföres i promemorian. Vad särskilt angår det av statens fattigvårdsinspektör i hans senaste yttrande omnämnda fallet, vill jag framhålla, att någon tvekan icke torde föreligga angående hur man enligt gällande författning har att bedöma detsamma. Genom utslag av regeringsrätten (se dess årsbok 1923 ref. nr 79) har nämligen fastslagits, att understöd icke kan utgå till hustruns barn före äktenskapet. Visserligen kan, såsom påpekats, den värnpliktige under vissa förutsättningar vara underhållsskyldig jämväl med avseende å sådant barn. Men denna omständighet lär ej i och för sig utgöra tillräckligt skäl för att tillerkänna barnet familjeunderstöd. Underhållsskyldighet föreligger exempelvis även gent emot arbetsför hustru utan barn och gent emot föräldrar, utan att dessa dock tillerkännas understöd, och inspektören ifrågasätter icke för sin del någon ändring härutinnan. Med hänsyn härtill synes ej föreligga anledning att göra något särstadgande i den av inspektören påpekade riktningen.

Ifrågasatt
sänkning av
understöds
beloppen.
Yttranden över
riksdags-
skrivelsen.

Länsstyrelserna i Gotlands samt Göteborgs och Bohus län ifrågasatte i sina yttranden över riksdagsskrivelsen, huruvida icke för kostnadernas nedbringande någon nedsättning av understödsbeloppen borde företagas. Det påpekades, att tilläggsunderstödet faststälts under kristiden och att dyrtidstilläggen till befattningshavare i statens tjänst numera nedgått.

Promemorian.

I *promemorian* anfördes beträffande denna fråga:

»Såsom i det föregående framhållits, är avsikten med familjeunderstödet att bereda hustru och barn ett nödortfigt uppehälle under den tid, den värnpliktige förhindras att fullgöra sin försörjningsplikt, och såmedelst undvika, att fattigvården behöver gripa in. Skall denna avsikt kunna fyllas, synes någon sänkning av de nu utgående understöden svårigen kunna komma ifråga. Författningen om tilläggsunderstöd har årligen förnyats alltsedan 1917, och det har icke någon gång vid behandlingen av de anslagsäskanden, som föranletts härav, gjorts gällande, att understödsbeloppen skulle vara oskäligt höga. Väl må vara sant, att förhållandena hava ändrats sedan 1917, då de nu gällande understödsbeloppen fastställdes. Men å andra sidan lär man icke kunna undgå att taga hänsyn till, att begreppet nödortfigt uppehälle nog under samma tid undergått en viss förskjutning uppåt i den allmänna uppfattningen.»

I anslutning härtill uttalades i ett senare sammanhang i promemorian, att lämplighetsskäl syntes tala för, att de hittills årsvis beslutade tilläggen inräknades i de understödsbelopp, som angåves i den grundläggande förordningen, och sålunda gjordes definitiva. Det *promemorian* vidfogade utkastet till ändring i vissa delar av sistnämnda författning upptog också under § 2 understödsbelopp, motsvarande de för närvarande faktiskt utgående beloppen.

Yttranden över
promemorian.

I yttrandena över promemorian har denna fråga allenast undantagsvis berörts. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* uttalar, att en sänkning av understödsbeloppen kan med hänsyn till de sjunkande levnadskostnaderna ifrågasättas, åtminstone när det gäller personer bosatta på landsbygden. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* och *chefen för norra arméfördelningen* ifrågasätta, huruvida ej viss nedsättning av beloppen bör ske.

Å andra sidan har *befälhavaren för Hallands inskrivningsområde* uttalat sig för en höjning av understödsbeloppen i vissa fall. Han anser nämligen, att de för närvarande utgående beloppen böra gälla allenast därest värnplikts-tjänstgöringen ej uppgår till mer än 30 dagar i följd; vid längre tjänstgöring bör ett i förhållande till tjänstgöringsperiodens omfattning gradvis ökat understöd utgå.

Vissa skäl kunna onekligen åberopas för en minskning av de för närvarande utgående understödsbeloppen. De tilläggsunderstöd, vilka tillkommo 1917 och sedan dess utgått enligt årsvis beslutade författningar, motiverades ursprungligen med den särskilda dyrtid, som vid nämnda tidpunkt var rådande. Härutinnan hava numera ändrade förhållanden inträtt, i det levnadskostnaderna icke oväsentligt sjunkit. Emellertid måste beaktas, att understödsbeloppen i allt fall äro ganska snävt tilltagna och säkerligen för de flesta fall icke förslå till mera än att hålla nöden från dörren. Förmodligen är det också i känslan härav, som från riksdagens sida icke någon gång ifrågasatts att sänka beloppen, ehuru tillfälle därtill givits i samband med de årligen återkommande anslagsäskandena. De yrkanden i sådan riktning, som framförts i vissa yttranden, äro anmärkningsvärt vagt hållna och synas avse en relativt obetydlig sänkning. Såsom framgår har för övrigt från militärt håll yrkande i motsatt riktning också framställts. För min del har jag icke funnit giltig anledning vara för handen att förorda någon ändring i de för närvarande faktiskt gällande understödssatserna. Intager man denna ståndpunkt, synes emellertid, såsom i promemorian anförts, skäl saknas att i fortsättningen röra sig med särskilda tilläggsunderstöd. Dessa kunna då lämpligen inarbetas i den grundläggande författningen genom en motsvarande höjning av de där stadgade understödsbeloppen. Jag anser mig också böra förorda, att så sker.

Departements-
chefen.

Länsstyrelserna i Kristianstads och Västmanlands län fäste i yttranden över riksdagsskrivelsen uppmärksamheten på, att någon föreskrift icke funnes meddelad, huru understödet skulle beräknas, då värnpliktig hade två eller flera barn utom äktenskap med olika mödrar. Båda länsstyrelserna förklarade sig hava i dylika fall utgått från, att sammanlagda understödsbeloppet icke borde överstiga vad som skulle hava utgått, därest barnen haft en och samma moder. Länsstyrelsen i Kristianstads län ansåg det emellertid kunna ifrågasättas, huruvida icke i dylika fall fullt understöd borde utgå till varje barn.

Hur förfara,
om den värn-
pliktige har
barn med
olika mödrar?

Yttranden över
riksdags-
skrivelsen.

I *promemorian* anfördes med anledning härav:

Promemorian.

»Det synes svårt att åt bestämmelserna i § 2 av den grundläggande förordningen giva annan tolkning än den, som i förevarande fall tillämpats av de båda länsstyrelserna. Såsom anmärkts av länsstyrelsen i Kristianstads län, synas dock materiella skäl tala för, att fullt understöd utgår till vardera barnet, åtminstone därest barnen ej vårdas tillsammans. I överensstämmelse därmed förordas ett tillägg till nyssnämnda paragraf. Ifrågasvarande tillägg bör dock icke avse allenast barn utom äktenskap utan överhuvud samtliga fall, då värnpliktig har barn med olika mödrar. Han kan ju t. ex. vara gift och hava barn i äktenskapet samt därutöver hava barn

utom äktenskap. Är hustrun mindre arbetsför, bör i dylikt fall understödet till henne och barnet i äktenskapet utgå efter den högre taxan.»

Den åsyftade tilläggsbestämmelsen hade i det promemorian vidfogade utkastet till författningsändringar erhållit följande formulering: »Har den värnpliktige barn med olika mödrar, beräknas för vardera moderns barn — i förekommande fall moder och barn — fullt understöd.»

Yttranden över
promemorian.

Mot den sålunda föreslagna bestämmelsen har i de avgivna yttrandena allenast anmärkts — av *länsstyrelsen i Norrbottens län* — att därest värnpliktig hade hemma hos sig, förutom hustru och barn med henne, barn utom äktenskap med annan moder, anledning ej syntes föreligga att lämna fullt understöd även för detta barn. Förutsättning för fullt understöd till vardera moderns barn borde vara, att barnen ej vårdades tillsammans.

Departements-
chefen.

Jag finner det befogat, att därest den värnpliktige har barn med olika mödrar, särskilt understöd i regel skall beräknas för vardera moderns barn eller, om den värnpliktige är gift med någon av mödrarna, för dels hustrun och dennas barn och dels barnet med den andra modern. Dock torde härvid, på sätt anmärkts, den begränsningen böra göras, att särskild beräkning för understöd ej skall äga rum, därest barnen vårdas tillsammans. I sådant fall är ju nämligen själva behovsläget detsamma, som om barnen hade samma moder. Jag har därför kompletterat den i promemorian upptagna bestämmelsen med ett förbehåll i nu angiven riktning.)

Understöds-
behovet ej
föranlett av
värnplikts-
tjänst-
göringen.

Enligt det gällande formuläret för ansökan om familjeunderstöd skall sökanden bl. a. upplysa, dels huruvida han under de senaste tolv månaderna saknat arbete, dels huruvida han själv, hans hustru eller barn under de senaste sex månaderna åtnjutit understöd från fattigvård, stiftelse eller dylikt, och dels huruvida han lämnat den huvudsakliga delen av sin arbetsförtjänst till familjens underhåll.

Yttrande över
riksdags-
skrivelsen.

Länsstyrelsen i Blekinge län framhöll i sitt yttrande över riksdagsskrivelsen, att av författningarna ej framginge, huruvida ett nekande svar i det sist nämnda fallet eller ett jakande svar i de båda först nämnda fallen skulle föranleda avslag å ansöknigen. Länsstyrelsen ansåg närmare direktiv rörande denna sak önskvärda.

Promemorian.

I anledning av detta uttalande anfördes i *promemorian*:

»I det av särskilda sakkunniga år 1911 avlämnade förslaget till lagstiftning rörande understöd åt värnpliktigs hustru och barn, vilket förslag ligger till grund för de gällande författningarna och upptog ett ansökningsformulär av alldeles samma innehåll som det för närvarande fastställda, anfördes bl. a. följande: 'De försök till missbruk, som huvudsakligen kunna vara att befara, torde komma att bestå däruti, att sådana värnpliktiga, som icke förut efter förmåga fullgjort dem åliggande försörjningsskyldighet, likväl göra framställning om understöd. I dylika fall bör naturligtvis understöd i regel ej beviljas'. I de sakkunnigas förslag till förordning om familjeunderstöd upptogs emellertid en § 1 av lika lydelse som den nu gällande. Däri utsades allenast, att understöd kunde utgå, därest sådant var nödvändigt för familjens uppehälle. Denna formulering innehåller som synes icke någon som helst antydning om att ett samband mellan understödsbehovet och värnpliktstjänstgöringen är erforderligt.

I praxis har krav å ett sådant samband ej heller ansetts kunna upprätt-hållas. Sålunda hade i ett fall en länsstyrelse avslagit värnpliktigs ansökan om understöd till ett hans barn utom äktenskap, enär den värnpliktige, enligt vad handlingarna i målet utvisade, icke förut bidragit till barnets uppehälle samt vid sådant förhållande genom hans tjänstgöring som värnpliktig något särskilt behov av understöd icke kunde anses hava uppstått. Efter klagan av den värnpliktige yttrade emellertid regeringsrätten: Enär i målet finge anses utrett, att understöd varit nödvändigt för barnets uppehälle under den tid klaganden fullgjort ifrågavarande tjänstgöring, funne regeringsrätten skäligen att med undanröjande av överklagade resolutionen visa målet åter till Konungens befallningshavande för ny handläggning (regeringsrättens årsbok 1921 not. Fö. 35).

Ehuru formulärets avfattning onekligen ger stöd för en annan uppfattning, torde sålunda för närvarande, därest vid prövning av understödsansökning konstateras, att behov av understöd föreligger, vara utan betydelse, huruvida detta behov har sin grund i värnpliktstjänstgöringens fullgörande eller icke. Att denna ståndpunkt strider mot vad man ursprungligen tänkt sig vid lagstiftningens tillkomst, torde framgå av det ovan anförda. Det synes också, som den vore ur såväl principiella som materiella synpunkter otillfredsställande. Såsom i det föregående har framhållits, är själva utgångspunkten för den ifrågavarande lagstiftningen den, att värnpliktstjänstgöringen i regel medför en försämring i familjens existensmöjligheter. För denna försämring vill man i viss utsträckning lämna gottgörelse genom statsunderstöd. Men någon anledning för staten att i detta sammanhang medverka till en förbättring i familjens ekonomiska läge förefinnes icke. Av denna anledning har också i det föregående förordats ett tillägg till § 2 i den grundläggande förordningen, enligt vilket understödet icke skall få överstiga eventuellt utfäst eller utdömt underhållsbidrag. I anslutning härtill synes formuleringen av § 1 i samma förordning böra jämkas i sådan riktning, att understödsbehovet sättes i samband med värnpliktstjänstgöringens fullgörande; endast därest behovet framstår såsom föranlett av nämnda tjänstgöring bör understöd utgå.»

I det utkast till ändringar i den grundläggande förordningen, som var bifogat promemorian, hade § 1 erhållit följande formulering: »Fullgör värnpliktig honom åliggande värnpliktstjänstgöring i fredstid och komma hans hustru eller barn i följd därav att sakna tillräckliga medel för sitt uppehälle, äga de erhålla understöd av statsmedel enligt grunder, som angivas i denna förordning.»

Detta förslag har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flertalet myndigheter, som yttrat sig över promemorian. Emellertid hava vissa anmärkningar mot detsamma också framställts.

Länsstyrelsen i Örebro län anför sålunda: »Det måste anses riktigt, att statsverket icke skall utgiva understöd för det fall, att behovet icke vållas av värnpliktstjänstgöringen. Men i regel kan sådant icke visas; man kan endast av omständigheterna i det särskilda fallet sluta sig till, att det antagligen är så. Avfattningen av den nya bestämmelsen är emellertid sådan, att det synes böra vara till fullo styrkt, att behovet vållas av andra omständigheter än värnpliktstjänstgöringen, för att understöd skall kunna förvägras. Är sådant mening, lär stadgandet bli utan praktisk betydelse. Det borde emellertid för stadgandets tillämpning vara tillräckligt, att sådana omständigheter visats vara för handen, på grund av vilka det skäligen må kunna antagas, att andra omständigheter än värnpliktstjänstgöringen

Yttranden över
promemorian.

föranlett behovet av understöd. Länsstyrelsen anser därför, att paragrafen bör omskrivas så, att detta tydligt framgår av dess ordalydelse.»

Länsstyrelsen i Gävleborgs län tillstyrker den föreslagna ändringen men framhåller, att prövningen av frågan, om understödsbehovet är framkallat av värnpliktstjänstgöringen, uppenbarligen kommer att mången gång vara förenad med stora svårigheter och i långt större utsträckning än eljest skolat bli fallet föranleda särskilda utredningar genom ortsmyndigheten.

Statens fattigvårdsinspektör förklarar sig icke hava något att i sak erinra mot den föreslagna ändringen men anser, att paragrafens formulering kan i vissa fall giva rum för tveksamhet vid tillämpningen. Inspektören anför i sådant avseende: »En värnpliktig kan ha gått arbetslös under flera månader omedelbart före inryckningen i militärtjänstgöringen och därunder saknat möjlighet att fullgöra sin försörjningsskyldighet. Han har icke saknat försörjningsvilja, men omständigheter, varöver han ej kunnat råda, ha hindrat honom från att försörja familjen. Skall värnpliktstjänstgöringen i ett sådant fall berättiga hustru och barn till statsunderstöd? Enligt min åsikt kunna vissa skäl anföras för att understöd bör utgå. Hade värnpliktstjänstgöringen ej inträffat, kunde arbetstillfälle när som helst tänkas uppstå och försörjningsplikten härmed träda i utövande. Av motiven framgår ej, huru vederbörande myndigheter skola ställa sig till dylika fall. Förtydligande i detta avseende synes påkallat.»

Socialstyrelsen slutligen anför: »Socialstyrelsen vill ej bestrida, att någon bestämmelse i förevarande syfte kan anses önskvärd. Emellertid bör den i så fall lämna rum för en fri realprövning i de individuella fallen, vilka kunna vara av mycket mångskiftande art och där de formella omständigheterna ej böra vara helt utslagsgivande. Så till exempel kan det tänkas, att en värnpliktig säsongarbetare omedelbart före arbetssäsongens slut ryckes från arbetet, vilket kanske skulle ha varat endast några dagar till. Erinras må, att hela yrkesgrupper av säsongarbetare generellt äro avstängda från statlig arbetslöshets hjälp under dödsäsongen. I ett dylikt fall har värnpliktstjänstgöringen visserligen formellt ryckt den värnpliktige från arbetet men kan knappast betraktas såsom den reella orsaken till hans eventuella oförmåga att försörja sin familj. I ett annat fall åter kan den förestående inryckningen till värnpliktstjänstgöring i veckor eller månader utgöra hinder för en arbetssökande värnpliktig att få tillträda en eljest till buds stående anställning. Erfarenheten synes också utvisa, att personer under den närmaste tiden före inryckningen ofta möta svårigheter att erhålla arbetsanställning, naturligen företrädesvis i sådana fall, där arbetstillfallet är av beskaffenhet, att kontinuitet eftersträvas vid platsens besättande. De båda exemplen visa, att snävt hållna generella föreskrifter lätt nog kunna framtvunga beslut, rakt motsatta dem, som vid fri realprövning närmast torde ha ifrågakommit. Det synes därför angeläget, att myndigheterna även i här berörda hänseende äga att med stöd av den erfarenhet, varav de äro i besittning, företaga sin prövning med viss frihet.»

Departements-
chefen.

Principiellt sett synes den i promemorian hävdade uppfattningen äga fog för sig. Några direkta invändningar emot densamma hava heller icke framförts i de avgivna yttrandena. Däremot hava, såsom framgår, vissa erinringar gjorts mot den formulering av § 1, vari nämnda uppfattning erhållit uttryck. Det har sålunda anmärkts, att med den föreslagna formuleringen understöd skulle kunna vägras — å grund som här är i fråga — allenast om det vore till fullo styrkt, att behovet vållats av andra omständigheter än värnpliktstjänstgöringen. Mig synes emellertid formuleringen snarast

giva vid handen, att det är sökanden, som har att ådagalägga förefintligheten av ett kausalsammanhang mellan behovet och värnpliktstjänstgöringen, liksom han har att förebringa utredning rörande andra förutsättningar för understöd. Det torde också vara med utgångspunkt från en sådan tolkning, som särskilt socialstyrelsen gjort sina erinringar. Denna styrelse har under hänvisning till vissa exempel understrukt vikten av att det lämnas rum för en fri realprövning med avseende å sambandet mellan understödsbehov och värnpliktstjänstgöring. Häremot kan visserligen sägas, att möjligheterna till en fri prövning naturligen ej skulle vara mindre i fråga om detta samband än exempelvis i fråga om själva understödsbehovet. Men vad som måhända åsyftas med anmärkningen och vad som i varje fall enligt min mening med fog kan invändas mot den föreslagna formuleringen, är att den synes göra en närmare undersökning av det nyssnämnda sambandet erforderlig i varje särskilt fall. Detta synes mig varken behöfligt eller lämpligt. I flertalet fall är detta samband otvivelaktigt förhanden. Och i sådana fall, där tvekan kan råda rörande sambandet, torde riktigast vara att hellre bevilja understöd än vägra sådant. Sålunda kan, såsom även anmärkts i ett yttrande, exempelvis en person, som varit arbetslös under tiden närmast före inryckningen till värnpliktstjänstgöring, tänkas hava haft goda utsikter att erhålla anställning, därest ej värnplikten kommit emellan. Ur dessa synpunkter anser jag det tillräckligt med ett stadgande av innebörd, att understöd må vägras på grund av bristande samband mellan understödsbehovet och värnpliktstjänstgöringen allenast därest det finnes uppenbart, att sådant samband ej är för handen. Ställer man sig på denna ståndpunkt, synes icke föreligga anledning att beträffande § 1 i den grundläggande förordningen göra annan ändring än att ett nytt stycke tillägges, innehållande en bestämmelse i nyss angivna riktning.

De ytterligare jämkningar i understödsreglerna, som under utredningen varit föremål för öfvervägande, hänföra sig till frågor, som regleras i den i administrativ ordning utfärdade tillämpningsförordningen. Det torde därför icke vara erforderligt att i detta sammanhang lämna någon redogörelse för dem. Jag vill allenast nämna, att yrkanden eller framställningar gjorts bl. a. om att ansökan om understöd skulle få göras av annan än den värnpliktige, t. ex. hustru och barnavårdsman, att beviljat understöd skulle kunna under tjänstgöringens gång indragas eller sänkas, därest förändrade omständigheter föranledde därtill, samt att länsstyrelserna skulle befrias från befattningen med ifrågavarande understöd och de militära myndigheterna övertaga jämväl den prövning av understödsansökningarna, som nu sker hos civil myndighet. Vad särskilt angår sistnämnda fråga, har i promemorian tillstyrkts ett kvarblivande vid den för närvarande gällande ordningen, och synes mig öfvervägande skäl tala för denna ståndpunkt. Till ifrågavarande spörsmål i övrigt har jag ännu ej haft anledning att slutligen taga ställning.

I anslutning till vad jag i det föregående anført har jag låtit utarbета förslag till en ny förordning om familjeunderstöd. De avvikelser från

gällande ordning, som innefattas i förslaget, hava förut angivits och motiverats, och någon vidare utveckling i detta avseende torde icke vara erforderlig. Vad angår 2 §, må emellertid påpekas, att andra stycket i paragrafen enligt dess nuvarande lydelse uteslutits med hänsyn till de förändringar värnpliktslagstiftningen undergått.

Till frågan om utfärdande av ny tillämpningsförfattning torde jag få återkomma, sedan riksdagen fattat beslut i avseende å den grundläggande författningen.

De ifrågavarande författningarna torde böra träda i kraft den 1 juli 1931. Emellertid synes lämpligt, att hittills gällande bestämmelser få äga giltighet beträffande vid nämnda tidpunkt i tjänst varande värnpliktiga under den tjänstgöring, till vars fullgörande de då äro inkallade. En följd härav blir givetvis, att i dylika fall jämväl tilläggsunderstöd enligt för närvarande gällande grunder bör utgå. Särskilda bestämmelser härom torde alltså få meddelas.

Föredragande departementschefen uppläser härfter förslag till förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd) samt hemställer, att berörda vid detta protokoll såsom bilaga (Bil. A.) fogade förslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

A. Broberg.

Bil. A.

Förslag

till

Förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd).

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Under den tid, värnpliktig fullgör honom enligt gällande författningar åliggande värnpliktstjänstgöring i fredstid, kunna hans hustru och barn erhålla understöd av statsmedel enligt de i denna förordning stadgade grunder, såvida understöd är nödvändigt för deras uppehälle.

Finnes behov av understöd på sätt i första stycket sägs vara för handen, men är tillika uppenbart, att behovet icke föranledes av värnpliktstjänstgöringen, må understöd icke utgå.

2 §.

Understödet utgår med följande belopp för varje dag, den värnpliktige äger tillgodoräkna sig såsom tjänstgöringsdag, in- och utryckningsdagarna inberäknade, nämligen:

till arbetsför hustru och ett barn	1: 35 kr.
» » » » två eller flera barn	1: 75 »
» mindre arbetsför hustru	1: 35 »
» » » » och ett barn.....	1: 75 »
» » » » » två eller flera barn	2: 20 »
» ett barn, om fadern är änkring eller frånskild. ...	1: 35 »
» två eller flera barn, om fadern är änkring eller frånskild	1: 75 »

Utom äktenskap födda barn äro berättigade till understöd i likhet med inom äktenskap födda.

Till arbetsför hustru utan barn utgår intet understöd.

Har den värnpliktige barn med olika mödrar och vårdas ej barnen tillsammans, skall beräkning av understöd i enlighet med ovan angivna grunder ske särskilt för sig beträffande vardera moderns barn, i förekommande fall hustru jämte barn.

Är den värnpliktige på grund av avtal eller genom domstols utslag, vilket vunnit laga kraft, förpliktad att till hustru eller barn utgiva underhållsbidrag med visst belopp och överstiger det dagliga understöd, som med tillämpning av ovan angivna grunder skulle utgå, vad enligt avtalet eller utslaget belöper för dag, skall understödet nedsättas till sistnämnda belopp.

3 §.

Värnpliktig skall själv bidra till det hans hustru eller barn tillkommande understödet med en femtedel av penningbidraget.

4 §.

Närmare föreskrifter i fråga om villkoren för understöds utgående samt om tillämpningen i övrigt av denna förordning meddelas av Konungen.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1931, och upphör förordningen den 1 juni 1912 (nr 84) om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd) vid samma tidpunkt att gälla; dock att sistnämnda förordning skall äga tillämpning beträffande vid nämnda tidpunkt i tjänst varande värnpliktiga under den tjänstgöring, till vars fullgörande de då äro inkallade.
